

KRONIKA

PROSLAVA 500. OBLJETNICE
NASTANKA MARULIĆEVE *JUDITE*

Branko Jozić

Kao što je 2000. godina, A. D. MM bila u znaku MM - Marka Marulića, čija se 550. obljetnica rođenja slavila brojnim i raznovrsnim kulturnim događanjima u Hrvatskoj i izvan nje, i 2001. je također prošla s biljegom Marulića i njegove *Judite*.

Predavanje što ga je početkom godine (26. siječnja) u Gradskoj knjižnici u Samoboru održao Mirko Tomasović, pod naslovom *Zbog čega slavimo obljetnice Marka Marulića* bilo je poveznica dviju godina i uvod u novi niz marulićevskih događanja.

Marulić je odavno postao svjetska kulturna činjenica: 8. ožujka je u Biblioteca nacional u Lisabonu otvorena izložba knjiga i rukopisa pod naslovom: *O humanista croata Marko Marulić; Exposição comemorativa do 550º aniversário do seu nascimento (1450-2000) e do 500º aniversário da sua epopeia Judita (1501-2001)*. Otvorenju izložbe prethodila su predavanja Nikice Talana (Filozofski fakultet, Zagreb): *Relações Histórico-culturais entre Portugal e a Croácia* i Francisca Javiera Juez Gálveza (Komplutsko sveučilište, Madrid): *Marko Marulić e a Península Ibérica*. Umjesto do 19. travnja, kako je bilo planirano, na zamolbu organizatora izložba je produžena do kraja svibnja.

S druge pak strane »Velike vode« Europski odsjek Kongresne knjižnice u Washingtonu, u suradnji s Hrvatskom akademijom znanosti i umjetnosti, 11. travnja organizirao je znanstveni skup i izložbu djela Marka Marulića. Referate su održali Milan Moguš, Dunja Fališevac, Branimir Glavičić, Darko Novaković, Mirko Tomasović, István Lőkös, Charles Béné, Henry J. Cooper, Vinko Grubišić. Tom je prigodom veleposlanik RH u SAD Ivan Grdešić predao Sabrana djela Marka Marulića (prvih 17 svezaka) kao dar Književnoga kruga Split Kongresnoj knjižnici.

Split je u travnju sav Marulićev: 17. 4. Komisija za dodjelu javnih priznanja Gradskog vijeća Grada Splita odlučila je dodijeliti Skupnu nagradu grada Splita Književnom krugu Split - Centru *Marulianum* za doprinos na području društvenih djelatnosti u 2000. godini. Budući da su 2000. i 2001. godina obljetnice značajne za hrvatsku kulturu uopće, a posebno za Split, Poglavarstvo grada Splita dalo je izraditi prigodnu spomen-medalju s likom Marka Marulića (rad akad. kipara Aleksandra Midžora), koje je gradonačelnik udijelio proučavateljima Marulića i nekim drugim uvažanim gostima.

Književni krug Split je 20. travnja, povodom 500. obljetnice završetka *Judite*, održao svečanu sjednicu Upravnog odbora. Prigodno su besjedili Mirko Tomasović (*Petstoti rođendan Marulićeve Judite*), Ivan Mimica (*Književni krug Split - zamisli i ostvarenja*) i Bratislav Lučin (*Marulić i Krug: osvrt na proteklih četvrt stoljeća*).

Od 22. do 25. travnja u Splitu su održani Marulićevi dani 2001. Znanstveni, književni i izdavački program, čiji je središnji organizator Književni krug Split - *Marulianum*, bio je, kako i dolikuje, u znaku 500. obljetnice Marulićeve *Judite*.

U nedjelju, 22. travnja, u prijepodnevnim satima, za sve je sudionike znanstvenog skupa organiziran izlet na tvrđavu Klis. Navečer je u Zavodu HAZU svečano otvoren znanstveni, književni i izdavački program Marulićevih dana. Prigodno slovo održao je Milan Moguš. Potom je Mirko Tomasović otvorio izložbu *Izdanja »Judite«*, što su je priredili Branko Jozić i Nada Vrsalović. Čitav je program pjevanjem popratio zbor »Floridus« Umjetničkog društva »Jakov Gotovac« iz Splita pod ravnanjem Ivane Mitrović-Rudić.

Odmah potom uslijedila je dodjela nagradâ Dana hrvatske knjige *Judita*, *Davidias* i *Slavić*. Nagradu *Judita* za najbolju knjigu ili studiju o hrvatskoj književnoj baštini dobio je Šime Jurić za djelo *Iz muzeja hrvatske knjige* (Matica hrvatska, Zagreb 2000); nagradu *Davidias*, za najbolji prijevod iz hrvatske književne baštine ili za najbolju knjigu odnosno studiju inozemnog kroatista o hrvatskoj književnoj baštini, dobila je Krystina Pieniazek za knjigu *Pjesničko stvaralaštvo Antuna Branka Šimića* (Matica hrvatska, Zagreb 2000); konačno, nagradu *Slavić*, za najbolji autorski knjigom objavljeni prvenac, dobio je Igor Štiks za roman *Dvorac u Romagni* (Durieux, Zagreb 2000). Taj dio svečanosti završen je polaganjem vijenca na Marulićev spomenik.

U okviru otvaranja Marulićevih dana tradicionalno se slavi i sv. misa za Marulića, i to u crkvi sv. Frane na obali gdje mu je i grob. Svečanu je koncelebraciju predvodio nadbiskup splitsko-makarski mons. Marin Barišić, a pjevao je zbor »Floridus« Umjetničkog društva »Jakov Gotovac« iz Splita pod ravnanjem Ivane Mitrović-Rudić.

Kao posljednji čin otvorenja manifestacije već godinama se u Muzeju grada Splita, u velikoj dvorani nekoć Papalićeve palače, gdje se oko Marulića okupljao splitski humanistički krug, po već ustaljenom običaju priređuje književna večer *Hrvatski pjesnici Marulićevu Splitu*. Ovaj put bio je to ujedno *hommage* jednom drugom velikom Splićaninu, Tonču Petrasovu Maroviću u povodu 10. godišnjice njegove smrti.

Marulićevi dani su svečanost duha, što nije priječilo da se već sljedeći dan (23. travnja) ispuni radni program. Tijekom prijepodneva bilo je prvo zasjedanje međunarodnoga znanstvenog skupa *Marko Marulić, otac hrvatske književnosti*, na kojem su izlagali:

Ivo Frangeš (Zagreb): Utemeljenost metaforičkog određenja: Marulić, »otac hrvatskog umjetnog pjesništva« (Marulić u hrvatskoj književnoj povijesti)

Milan Moguš (Zagreb): Troplet Marulićeva hrvatskog jezika

Pavao Pavličić (Zagreb): Posveta *Judite*: pokušaj interpretacije

Lőkös István (Debrecen): *Fabulae i apocrypha*: estetska i teološka determinacija u starozavjetnoj *Knjizi o Juditi*

Andrea Zlata (Zagreb): Transformacije biblijskog predloška u *Juditi*

Zlata Šundalić (Osijek): Sekundarni žanr(ovi) u Marulićevoj *Juditi*

Tonko Maroević (Zagreb): Pentur s kitarom (prilog Marulićevoj poetici)

Anita Mikulić-Kovačević (Toronto): An Analysis of Biblical Women in Marulić's Works: *Judith and Susanna*

Vinko Grubišić (Kitchener, Ontario): *Judita* Marka Marulića i *La Judit* Guillaumea Sallustea du Bartasa

Charles Béné (Meylan): La *Judith* du poète Anne d'Urfé a-t-elle un lien avec celle de Marulić?

Gabrijela Mecky (Toronto): Perceptions of a Murderess - Judith in 16th-century Croatian and German Literature

Ružica Pšihistal (Vinkovci): Treba li Marulićeva *Judita* alegorijsko tumačenje?

Branko Jozić (Split): *Judita* kao *miles Christi*

I u popodnevnom je satima u Zavodu HAZU bilo živo. Najprije je prikazana TV-emisija Obrazovnog programa Hrvatske televizije »*Judita - u versih harvacki složena*«. Potom su Ivan Mimica, Ivo Frangeš, Bratislav Lučin, Drago Šimundža i Branimir Glavičić predstavili knjigu Branimira Glavičića: *Versifikacija hrvatskih latinista* (Književni krug Split, 2001). Nakon njih novi predstavljači i novo izdanje: Stjepan Šešelj, Mladen Parlov i Mirko Tomasović predstavili su knjigu-katalog Marko Marulić: *Od začetja Isusova*, priredio Mirko Tomasović (Naro-naklada d.o.o. i HKZ - Hrvatsko slovo, Zagreb 2000). Odabrane odlomke čitao je prvak drame HNK Split Josip Genda.

Istog je nadnevka bila i proslava dana Gimnazije »Marko Marulić« u Splitu. Tijekom svečanosti učenici su izveli i recital Marulićevih, i danas aktualnih misli, što ga je priredila prof. Jasna Pervan.

U utorak, 24. travnja, s radom je nastavio znanstveni skup. Tijekom prijepodneva govorili su:

Bratislav Lučin (Split): Tekstološki prinosi Marulićevoj *Juditi*

Diana Stolac (Rijeka): Sintaktostilistički pristup Marulićevoj *Juditi*

Nikica Kolumbić (Zadar): Osebnosti pjesničkih sintagmi u Marulićevoj *Juditi*

Divna Mrdeža Antonina (Zadar): Retorički postupci u Marulićevim djelima na hrvatskom jeziku

Smiljka Malinar (Zagreb): Marulićeva hrvatska proza

Mirko Tomasović (Zagreb): Marko Marulić i *Lekcionar* fra Bernardina Splićanina Drivodilića

Luko Paljetak (Dubrovnik): *Molitva suprotiva Turkom* u kontekstu protuturskog otpora u Europi Marulićeva vremena

Grytzko Mascioni (Dubrovnik): Marulić e la lettera al Papa: risonanze storiche di un appello senza eco (pročitani sažetak)

Srećko Lipovčan (Zagreb): Marulić i povijest (razlozi i poticaji za jedno moguće istraživanje) (pročitani sažetak)

Branimir Glavičić (Zadar): Marulićeva ironija i sarkazam

Renata Schellenberg (Toronto): Subversive Satire: *Glasgowski stihovi*

Tomislav Bogdan (Zagreb): Marulić i petrarkizam

Hrvatini Gabrijel Jurišić (Sinj): Molitva u Marulićevoj *Suzani*

U popodnevnom dijelu programa predstavljene su dvije knjige: Izbor iz Marulićeva djela pod naslovom *Duhom do zvijezda* koji je priredio Bratislav Lučin (Mozaik knjiga, Zagreb 2001) predstavili su Đurđa Mačković, Mirko Tomasović i Bratislav Lučin. Odabrane odlomke čitao je prvak drame HNK Split Josip Genda. Knjigu Mladena Parlova: *Otajstvo Krista - uzor kršćanskog života prema Marku Maruliću* (Književni krug Split - *Marulianum*, Split 2001) predstavili su don Drago Šimundža, Branko Jozić i don Mladen Parlov.

I zadnji dan znanstvenoga, književnoga i nakladničkog programa Marulićevih dana, 25. travnja, imao je bogat raspored izlaganja:

Francesco S. Perillo (Bari): Marko Marulić e le sacre rappresentazioni (pročitani sažetak)

Antun Lučić (Mostar): Muka u srednjovjekovnom prikazanju i Marulićevoj viziji

Neven Jovanović (Zagreb): »Ter tužnih konzolaj«: *Utiha nesriće* i konzolacijska književnost

Mladen Parlov (Split): O Marulićevu autorstvu *Života sv. Ivana Karstitelja*

Miljenko Šteko (Zagreb): Lik sv. Franje u Marulićevoj *Instituciji* (izvori i poruke)

Luciana Borsetto (Padova): Tradurre Marulić: La *Giuditta* in italiano; altre riflessioni

Fedora Ferluga-Petronio (Trst): La ricezione di Marko Marulić in Italia

Francisco Javier Juez Gálvez (Madrid): Nepoznati rukopis Marulićeve *Carmen de doctrina DNIC* u Nacionalnoj knjižnici u Madridu

Iva Grgić (Zagreb): *Judita* i hrvatski libretisti

Franz Leschinkohl (Mainz): Marulićeve *Judita* širom svijeta

Ivo Sanader (Zagreb): Prisutnost Marulićevih knjiga u europskim i nekim izvaneuropskim knjižnicama

Irvin Lukežić (Rijeka): Marulić u riječkoj kulturnoj tradiciji

Završeno u Splitu, marulićevanje se nastavilo drugdje: 25. travnja zadarski ogranak Matice hrvatske organizirao je predavanja dvojice uglednih maruloznanaca: Nikica Kolumbić izlagao je o *Misaonim i poetskim sastavnicama Marulićeve stvaranja*, a Franjo Švelec o »*Juditi*« *Marka Marulića*.

Istog je dana u čast 500. rođendana *Judite* »Bulaja naklada« na web-stranicama (www.bulaja.com) objavila cjelovito digitalno izdanje slavnoga Marulićeva epa u suvremenoj grafiji popraćeno rječnikom i tumačem kao i faksimil prvoga izdanja (1521). Tako su drevne Marulićeve tvorbe, ali u novom, elektroničkom, mediju osnažile njegovu prisutnost diljem kugle zemaljske.

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, čuvarica i promicateljica naše baštine, ni Maruliću nije ostala dužna: ondje je priređena i 24. svibnja otvorena izložba pod naslovom *Marko Marulić u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici (u povodu 500. obljetnice Judite i 550. obljetnice rođenja)*. Pozdravnu je riječ izrekao ravnatelj NSK Josip Stipanov, o izložbi je govorio njezin autor Ivan Kosić, a otvorio ju je Mirko Tomasović; u svečanosti su sudjelovali i Hrvatski sakralni trio: Klasja Modrušan, Kristina Beck-Kukavčić i Jasna Šumak-Picek te dramski umjetnik Vedran Mlikota.

U organizaciji Hrvatskoga akademskog društva, u Hrvatskom kulturnom centru »Bunjevačko kolo« u Subotici Mirko Tomasović održao je 1. i 2. lipnja predavanja: »*Zašto slaviti jubileje Marka Marulića*« i »*Pet stoljeća 'Judite'*«.

U Splitu, u restoranu »Adriatic« 25. lipnja održana je Osnivačka skupština New Century Lions kluba »Marul«. Novi članovi »Marula« na dar su dobili Marulove knjige, a prigodno slovo o eponimu kluba održao je Bratislav Lučin.

Vinkovački ogranak Matice hrvatske, koji je 1901. svečano proslavio Marulićevu obljetnicu, ni ovu nije šutke propustio: 29. lipnja organizirao je maruliansku svečanost. U svom predavanju Mirko Tomasović obrazložio je *Zašto slavimo obljetnice Marka Marulića*, a Branko Jozić predstavio je *Književni krug Split - Marulianum i rad na Maruliću posljednjih desetljeća*. Tom je prigodom postavljena i izložba *Marko Marulić - otac hrvatske književnosti*.

Usred ljetne žege, ali u ugodnoj hladovini podruma Dioklecijanove palače u Splitu 14. srpnja upriličeno je predstavljanje grafičko-likovne mape *Marka Marulića JUDITA* u likovnoj interpretaciji Matka Trebotića. Predstavili su je Josip Bratulić, Mladen Kuzmanović, Tonko Maroević, Joško Belamarić i Bratislav Lučin; odabrane odlomke iz Marulićeva spjeva govorila je Zoja Odak.

Proslava Marulićeva rođendana, 18. kolovoza u Muzeju grada Splita, nakon radnog dijela, u kojem su predstavljena nova izdanja Marulićevih djela: prepjeva *Judite* Nikice Kolumbića i bibliofilskog izdanja *Od uskarsa Isukarstova* Zdenke Pozaić, nastavljena je uz kolače i zdravicu.

Za *Marulianum* - centar za proučavanje Marka Marulića i njegova humanističkog kruga 4. listopada je također vrijedan spomena: tog je naime nadnevka stigla obavijest od *Deutsche Forschungsgemeinschaft* o donaciji enciklopedije antike *Der kleine Pauly* u 15 svezaka. Nedugo potom knjige su i stigle i značajno su pomagalo u radu *Marulianuma*.

Značenje obljetnica prvoga hrvatskog umjetničkog epa (500. godišnjica *Judite*), kako smo vidjeli, nadišlo je okvir hrvatskih granica. Tim je povodom u knjižnici hrvatske gimnazije u Budimpešti 17. i 18. listopada Hrvatska samouprava II. okruga organizirala međunarodni znanstveni skup na kojem su kao predavači sudjelovali: Milan Moguš, Davor Piskač, Ivan Kalinski, Mirko Tomasović, Sanja Vulić, István Lőkös, Josip Buljovčić, Stjepan Lukač, Stanislav Marijanović, Marin Mandić, Marko Samardžija, Ernest Barić, Branka Brlenić-Vujić, Branka Tafra, Janja Prodan, Ankica Čilaš, Mijo Lončarić, Stjepan Blažetin, Ante Sekulić, István Póth, Naco Zelić, Anđela Frančić, István Nyomárkay, Nikola Benčić, Loretana Despot, Adela Ptičar, Bernadeta Zadrović-Hergović, Diana Stolac i Živko Mandić.

Dan hrvatske knjige dan je potpisa završene *Judite*, 22. travnja. Ali ni mjesec hrvatske knjige 2001 nije prošao bez spomena na začetnika naše »umjetne knjige« pa je 29. listopada u čast 500. obljetnice »*Judite*« u Gradskoj knjižnici u Velikoj Gorici Mirko Tomasović održao predavanje *Marko Marulić hrvatski i europski pisac*; odabrane je tekstove čitao Vedran Mlikota, a gost večeri bio je Srećko Lipovčan.

Povodom 550. obljetnice rođenja Marka Marulića (2000.) i 500. obljetnice njegove *Judite* u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti u Zagrebu, 5. studenoga održana je svečana sjednica HAZU na kojoj su izlagali akademici Milan Moguš, Josip Vončina, Dubravko Jelčić.

Na poziv Sveučilišta u Udinama (Dipartimento di lingue e civiltà dell'Europa centro-orientale) voditelj *Marulianuma* Bratislav Lučin održao je 12. studenoga predavanje *Marko Marulić nel quinto centenario del primo libro croato*.

U Muzeju grada Splita (Papalićeva palača), 22. studenoga otvorena je izložba *Split Marulićeva doba, u povodu 500. obljetnice nastanka Judite*. Predstavljene su političke i društvene prilike, Marulićeve knjige (s vlastoručnim marginalijama) i rukopisi (autografi i prijepisi), graditeljstvo, kiparstvo, slikarstvo, sakralno zlatarstvo, tekstil, namještaj, keramika, numizmatika, oružje i obrana Splita, mjed i željezo. Za one koji nisu mogli stupiti u taj »Split Marulićeva doba«, nešto drukčiji pristup omogućen je putem kataloga, slikovne mape, CD-ROM-a kao i na web-stranicama.

Tih se dana dogodila još jedna međunarodna aktualizacija i afirmacija Marulića i njegova djela. Naime, 4. i 5. prosinca Hrvatsko talijanski studijski centar Ruđer Bošković iz Milana organizirao je međunarodni znanstveni skup u Biblioteca

Ambrosiana pod naslovom *Marko Marulić poeta croato e umanista europeo*. Kao predavači sudjelovali su: Anna Paola Bonola, Luciana Borsetto, Franco Buzzi, F. Javier Juez Galvez, Bratislav Lučin, Marina Lipovac Gatti, Giovanni Gober, Iva Grgić, Tonko Maroević, Grytzko Mascioni, Anna Slerca i Mirko Tomasović. Tijekom skupa predstavljena je upravo objavljena Marulićeva *Judita* u prijevodu na talijanski jezik marom i »perom« Luciane Borsetto (Hefti edizioni, Milano). Na kraju su prvi put dodijeljene i nagrade »Judita« zaslužnima za promicanje hrvatske kulture u Italiji i talijanske kulture u hrvatskoj. Prvi dobitnici »Judite« su Marija Lipovac Gatti, Tonko Maroević, Grytzko Mascioni i Patrizia Raveggi.

Nakon toga, 7. prosinca Sveučilište u Padovi organiziralo je: »Giornata di studio: *Italia-Slavia tra Quattro e Cinquecento; Marko Marulić umanista croato nel contesto storico-letterario dell'Italia e di Padova*«. U radu tog skupa djelatno su sudjelovali: Donato Gallo, Gianna Gardenal, Tonko Maroević, Mirko Tomasović, Bratislav Lučin, Divna Mrdeža Antonina, Sofia Zani, Francesco Saverio Perillo, Luciana Borsetto, Claudio Griggio i Jan Slaski.

Povodom 550. obljetnice rođenja Marka Marulića i 500. obljetnice njegova spjeva *Judita* 10. prosinca Generalni konzulat Republike Slovenije u Trstu organizirao je književnu večer s predavanjima Mirka Tomasovića, Jože Pogačnika i Vesne Piasevoli.

A u okviru XIV. božićnih dana hrvatskih katolika u Sloveniji Hrvatska katolička misija u Ljubljani (voditelj fra Marko Prpa) organizirala je 17. prosinca na Teološkom fakultetu u Ljubljani okrugli stol pod nazivom: *Marko Marulić, hrvatski pjesnik i katolički humanist - prijedlog za Europu trećega tisućljeća*. Svojim su prinosima sudjelovali: Fedora Ferluga Petronio, Hrvatini Gabrijel Jurišić, Mirko Tomasović, dramski umjetnik Tomislav Martić i glazbena umjetnica Margareta Gregorinčič.

Obljetnički program time je zaključen, no najave novih zbivanja već daju naslutiti da Marulićevo ime nastavlja privlačiti pozornost, a njegova djela svijetliti na našem obzoru.